प्रमाणपत्र

प्रमाणित करण्यात येते की, श्री. वीर विकास प्रभाकर यांनी "**मकरंद साठे यांचे कादंबरीलेखन**" या विषयावरील प्रबंधिकेचे संशोधनकार्य माझ्या मार्गदर्शनाखाली केले असून ते समाधानकारकरित्या पूर्ण केले आहे. ही प्रबंधिका स्वतंत्ररित्या लिहिली असून यापूर्वी कोणत्याही विद्यापीठात, अन्य परीक्षेसाठी सादर केलेली नाही.

आधुनिक मराठी साहित्य या विषयाच्या विशेष अभ्यासाचा एक भाग म्हणून ही प्रबंधिका पूर्ण केलेली आहे.

सदरची प्रबंधिका शिवाजी विद्यापीठाच्या एम. फिल (मराठी) पदवीसाठी सादर करण्यास माझी अनुमती आहे.

30.6.2008

स्थळ : कोल्हापूर

दिनांक : ३०/६/२००८

(डॉ. विश्वनाथ शिंदे)

मार्गदर्शक

प्रतिज्ञापत्र

"**मकरंद साठे यांचे कादंबरीलेखन**" या विषयावरील सदरची प्रबंधिका मी शिवाजी विद्यापीठाच्या एम. फिल. (मराठी) पदवी परीक्षेसाठी लिहिली आहे.

ही प्रबंधिका किंवा तिचा कोणताही भाग मी अन्यत्र कोणत्याही परीक्षेसाठी सादर केलेला नाही.

स्थळ : कोल्हापूर

दिनांक : ३०/६/२००८

(श्री. वीर विकास प्रभाकर)

अभ्यासक

अर्पणपत्रिका

''आयुष्याच्या उतार वयातही

काबाडकष्ट करणाऱ्या

माझ्या आक्का-भाऊंना...''

ऋणनिर्देश

शिवाजी विद्यापीठाच्या एम. फिल. (मराठी) पदवीसाठी ''मकरंद साठे यांचे कादंबरीलेखन'' या विषयावरील प्रबंधिका सादर करीत असताना या अभ्यासासाठी ज्यांचे-ज्यांचे मार्गदर्शन व सहकार्य लाभले त्यांचा ऋणनिर्देश करणे मी माझे कर्तव्य समजतो.

आदरणीय गुरूवर्य डॉ. विश्वनाथ शिंदे सरांच्या मार्गदर्शनाखाली मी या प्रबंधिकेचे काम पूर्ण केले. सरांनी केवळ मार्गदर्शनच केले नाही तर एम. ए. ला आल्यापासून माझ्यातील संशोधनदृष्टी वाढविली. सरांचे मला संशोधन विषय निवडीपासून सहकार्य लाभले. त्यांचा चिकित्सक दृष्टिकोन, सूक्ष्म, निरीक्षण, प्रत्येक गोष्टीतील शिस्तबद्धता आणि मनमिळावू स्वभाव यामुळेच मी माझे संशोधन पूर्णत्वाला नेऊ शकलो. सरांबद्दल कृतज्ञता व्यक्त करण्यापेक्षा त्यांच्या ऋणात राहणेच मी जास्त पसंत करीन.

शिवाजी विद्यापीठाच्या मराठी विभागातील डॉ. रवींद्र ठाकूर, डॉ. कृष्णा किरवले, डॉ. रणधीर शिंदे, प्रा. हिमांशू स्मार्त यांनीही मला माझ्या संशोधन कार्याबाबत मार्गदर्शन केले. त्यांचे मार्गदर्शन मी मोलाचे समजतो. विद्यापीठात एम. ए. ला प्रवेश घेण्याच्या अगोदर पासून ते एम. फिल ची प्रबंधिका पूर्ण करण्यापर्यंत डॉ. महेंद्र कदम यांनी जे प्रोत्साहन दिले ते शब्दात मांडणे अशक्य आहे. तसेच सौ. संगिता कदम मॅडमनी घरातील सदस्याप्रमाणेच वारंवार विचारपूस करून मार्गदर्शन केले. या दोघांनी जे प्रेम आणि जिव्हाळा दिला त्याबद्दल कृतज्ञता व्यक्त करण्यापेक्षा त्यांच्या ऋणात राहणेच मला जास्त आवडेल.

ज्यांच्या हाताखाली शिकता आले नाही, परंतु त्यांच्या मार्गदर्शनातून आणि चर्चेतून बरेच काही शिकायला मिळाले असे आदरणीय गुरूवर्य डॉ. गो. मा. पवार (तात्या) व सौ. सुजाता पवार (माई) यांनी मार्गदर्शनाबरोबरच ग्रंथसंपदा उपलब्ध करून देण्यापर्यंत मोलाचे सहकार्य केले. मला प्रेरणा देऊन घरातील सदस्याप्रमाणेच जो लळा लावला त्याबद्दल त्यांच्या ऋणात राहणेच मी माझे कर्तव्य समजतो. मला प्रेरणा देणारे आमच्या संस्थेचे अध्यक्ष श्री. मनोहरजी सपाटेसाहेब, महाविद्यालयाचे प्राचार्य श्री. अनिल बारबोले यांनी वेळोवेळी प्रोत्साहन देऊन जे मार्गदर्शन केले ते खूप मोलाचे ठरले. त्यांच्यामुळेच मी माझी प्रबंधिका पूर्णत्वाला नेऊ

शकलो. ही प्रबंधिकाच पूर्ण करताना मला महाविद्यालयातील प्रा. शशिकांत साळुंखे, प्रा. राजकुमार वडजे, प्रा. रामनाथ मोरे, प्रा. वसंत कुलकर्णी इ. चेही सहकार्य लाभले याबद्दल या सर्वांचे मन:पूर्वक आभार.

या संशोधनाच्या कार्यात मित्रांबरोबरच झालेल्या चर्चेचा मला मोलाचा आधार लाभला. इंद्रजित वीर, आप्पा माने, बळवंत मगदूम, सुखदेव एकल, गजानन अपिने, संभाजी शिंदे, संतोष लोंढे, मारूती तुपेरे, राजाराम पाटील, अशोक पालकर, अनिल कांबळे, शौकत आत्तार, हनुमंत मोरे, संतोष पवार, प्रकाश ढावरे, सचिन पाटील, युवराज पाटील, वामन कदम इ. यांचे आभार मानणे मला औपचारिक वाटते. कारण या सर्वांचा स्नेह म्हणजे माझ्या आयुष्याला मिळालेली शिदोरी आहे.

माझी आई आक्का, वडील भाऊ यांना ही प्रबंधिका मी अर्पण करतो. माझे जेष्ठ बंधू नाना, सुरेखा वहिनी यांच्या सहवासात मी घडत गेलो. यांच्या सहकार्याशिवाय ही प्रबंधिका सादर होवू शकली नसती याची मला पूर्ण जाणीव आहे. तसेच माझी पत्नी सौ. स्वाती हीनेही संशोधनकार्यामध्ये मला मोलाची मदत केली.

प्रा. डॉ. कृष्णा इंगोले, प्रा. राजेंद्र दास, प्रा. राम इवरे, प्राचार्य एस. के. पवार, प्रा. तुकाराम शिंदे, प्रा. महेश निकम, प्रा. जवाहर मोरे, प्रा. डॉ. महादेव देशमुख, प्रा. भिमाशंकर बिराजदार, प्रा. डॉ. सुहास पुजारी, प्रा. तानाजी देशमुख यांचीही मी ऋणी आहे.

ही प्रबंधिका पूर्ण करीत असताना शिवाजी विद्यापीठातील बॅ. खर्डेकर ग्रंथालय, सोलापूरातील हिराचंद नेमचंद वाचनालय यांची मोलाची मदत झाली तेथील कर्मचारी वर्गाचे आभार मानणे मी माझे कर्तव्य समजतो. मराठी विभागातील विनय पाटील आणि सतीश कुसुंबे यांचाही मी आभारी आहे.

सदर प्रबंधिकेच्या टंकलेखनाचे काम वेळेवर आणि बिनचूक पूर्ण करणाऱ्या सायली ग्राफिक्सच्या सौ. राजश्री अमर धनवडे यांचा देखील मी आभारी आहे.

– श्री. वीर विकास प्रभाकर

अनुक्रमणिका

प्रकरण क्रमांक	प्रकरणाचे नाव	पृष्ठ क्रमांक
प्रकरण पहिले	१९६० नंतरची मराठी नवकादंबरी आणि मकरंद साठे यांचे कादंबरीलेखन	१ ते १४
प्रकरण दुसरे	'अच्युत आठवले आणि आठवण' या कादंबरीतील आशयाचे स्वरूप.	१५ ते ३८
प्रकरण तिसरे	'ऑपरेशन यमू' या कादंबरीतील आशयाचे स्वरूप	३९ ते ५१
प्रकरण चौथे	मकरंद साठे यांच्या कादंबरीतील अभिव्यक्ती विशेष	५२ ते ७१
प्रकरण पाचवे	निष्कर्ष	७२ ते ७६
	• संदर्भ ग्रंथ सूची	७७ ते ८०
	• परिशिष्ट	८१ ते ८२